

"DİLİ YOK KALBİMİN ONDAN NE KADAR BİZARIM"

CENGİZ AYDOĞDU

"Dil ile ikrar kalp ile tasdik" sözü, münhasıran "iman" için söylenir ancak, konusu bilim ve bilgiye inhisar eden inanışlar dahi kalp ile tasdik edilmeye ihtiyaç göstermez mi? Her türlü bilginin aklen kabulü dahi kalbin tatmin edilmesine ihtiyaç duymaz mı dersiniz? Öte yandan, bilimsel bilginin sosyal planda tezâhürü dil ile ikrar *saye*-sinde mümkün olurken bu ikrarın kalp ile tasdik edilmediği zaman nasıl bir ikrar olacağını tayin edebilir miyiz?

Konuları mahiyet itibarıyla farklılık gösterse de bilimin ve imanın "*araçları*", var olmak için kullandıkları teknikler birbirine (aynı denecek kadar) yakınlık gösterir. Öncelikle ikisinin de kalkış noktası insanların inanma ve inandırma kabiliyeti üzerine çizilmiştir.

Bir şeye inanmak, başlangıç ve netice itibarıyla aklın ve tabiatıyla kalbin sahasındadır. Dil, bunların sosyal *hayat*-ta ette kemiğe büründürülme vasıtasıdır, yani ikrar, yani söz, kelime. Bu ikrarın gerisinde bulunması zarurî olan kalp ile tasdik unsurunun sosyal hayattaki tesirinin en mühim boyutu kamu düzeninin idâmesi açısından dikkate değer yanıdır. Yani sosyal boyut. Biliyoruz ki, kalbin ve- ya

vicdanın kabul etsek de etmesek de bir "*sosyal boyutu*" her zaman vardır. Hiçbir şey sadece kalp veya vicdanın sahasında değildir; mutlaka sosyal plana akseden tezâhürleri olur.

Bu yüzden samimiyetle ve dürüstçe söylenilen her sözün arkasında kalp ile tasdik unsurunun varlığı peşinen kabul edilir. Bu söz bilimsel bir gerçek, ideolojik bir var- sayım veya dinî bir nass da olabilir; hepsi aynı kanunlara tâbidir. Farkları, ifade ettikleri gerçeklerin iç-yapılarındanadır. Ve farkları ne olursa olsun zihniyet dünyamızdaki ve sosyal hayattaki serüvenleri birbirlerine çok benzer. Cemiyet hayatında hiç kimse bunlar arasındaki yapısal ve fonksiyonel farkın araştırmasını ve soruşturmasını yapmaz, yapamaz; fizik olarak imkânsızdır.

Esasen neyin aklın neyin kalbin sahasında cereyan ettiğinin tefriki insanlık kadar eski ve halli imkânsız bir problemdir. Ayrıca sosyal ve siyasî sahada uzantıları olan veya sadece bu sahaya ait olan (millet, ulus, ırk, etnik grup, halk, hâkimiyet, Millî irade, devlet, demokrasi gibi sübjektif unsurlar taşıyan) konuların, kavramların ve kelimelerin, kalp ve zihniyet dünyasına mı yoksa sadece aklın tasarruf sahasına mı ait olduğunun tespiti de

biraz zor, zor olduğu kadar da anlamsız bir iştigal alanıdır.

Bu yüz- den bu konuların konuşulup tartışılmasında çok fazla hareket alanımız yoktur. Çünkü bu konularda söylenecek her söz, şu ve bu sebeple sosyal kıymet hükümlerinin (ir-rasyonel) manevî dünyasında yankısını bulacak ve bizi izafiyet anlayışının o belirsizlikler âleminin tam ortasına getirip bırakacaktır.

İşin eğlenceli yanı, bu sözlerin yankılanabilmeleri için herhangi bir maddi delile, doğruluk-yanlışlık testine veya bilimsel referansa ihtiyaçları yoktur. Bu sözler, bu sahada yankılandıkları için yankılanırlar. Çünkü cemiyet hayatın- da mahiyetini ilmi olarak tesbit edemediğimiz pek çok akıl dışı unsur, hayatiyetini bütün "*ihtisas barbarları*"na rağmen kalp ve zihniyet dünyasının kanunları içerisinde "*devam*" ettirir. Sosyal düzen sağlığını bu devama borçlu- dur. Bu yüzden, şayet sosyal hayata kalp ve zihniyet dün- yasına ait herhangi bir hususta bir şüphe arız olmuşsa zaten mahiyetini tam olarak anlayamadığımız bir hengâme başlamış demektir.

Ben Ne Söyledim Sen Ne Fehmettin

"Felsefe problemlerinin çoğu, dilin ortaya çıkardığı yanlış anlamalardan doğar."

Wittgenstein

Sosyal hayatta fonksiyonel hüküm icra etmesine rağmen, zihniyet ve kültür dünyasına ait birer "*mit*" olan bu kavramlar üzerinde tartışılmaya başlanması çoğu zaman

meselelerin halledildiğini değil, aksine, daha karmaşık ha- le geldiğini gösterir. Zira bu konular (millet, ulus, ırk, etnik grup, halk, hâkimiyet, Millî irade, din, devlet ve demokrasi) söz konusu olduğunda insanı diğer yaratıklar- dan ayıran konuşma kabiliyeti bir kabiliyetsizlik olarak tezâhür eder.

Normal iletişim şartlarında söylenen ile anlaşılan arasında insanlar arasındaki farklar kadar fark vardır. Ancak, iletişimin konusu bu netameli mefhumlar ise şayet, bu durumda insan sayısından daha fazla fark ortaya çıkar. Çünkü bu konularda insan bazen kendi kendisiyle de tezada düşebilir. Farklı endişelerin tesiriyle farklı kanaatle- re ulaşabilir. Bu farklar sebebiyle, bu sahada fazla rahat hareket imkânımız yok diyoruz.

Buradaki "*hareket imkânı*" kavramını, sadece bu kav- ramların istilâhî yapısı itibariyle değil, lisanın imkânları, cemiyetin idrak seviyesi, idrak şekli ve yaşanan zamanın şartları açısından da düşünürsek, meselenin ne kadar çetin bir hâl alabileceğini daha iyi anlarız. Bırakın farklı kül- türleri, aynı kültür dairesinde dahi ortak bir anlama, anlatma ve anlaşma zemini bulmak, bazen birçok sosyolojik ve tarihî şartların müsait konjonktürde bir araya gelmesini icap ettirir. Bu icap, esasen insan tabiatının ve tarihinin bir icabıdır.

İnsanlar arasındaki farklılık, insan neslinin en tabîi ve en insanî özelliğidir. Farklılığı yok etmeye çalışmak, insan varlığına karşı yapılabilecek en esaslı sû-i kasttır. (İnsanların anlaşabilecekleri bir dil ve anlam dünyası kurma işinin ilk insandan beri bütün

peygamberlere ve onların vasıtasıyla bütün insanlığa verilmiş bir vazife olduğu düşünülürse, farklılığının muhafaza edilerek yaşamının ilâhî terbiyeye de uygun bir tarz olduğu görülür.)

Bir toplum içinde bile bu kadar çok anlama ve izah problemleri olan bu sihirli konularda milletler ve kültürler arası iletişim söz konusu olunca ortaya bir kaosun çıkacağı âşikâr. Her kültürün kelimelere yüklediği anlam, tabiatıyla farklı olacaktır. Bu farkların yanında, mefhumların tarifleri ve kullanılış yerleri kültürlerin asıl karakterini tayin edecek kadar değişiklik arz eder. Bütün bu çeşitliliğe

bir de usûl ve üslup problemleri eklenince kimin ne söylediğinin tam olarak tespiti güçleşir.

Ancak bütün bunlara rağmen, bu farkları tabii kabul ederek işin özüne eğilmek varacağımız neticeyi ve yürüyeceğimiz yolu berraklaştırır. Günlük sosyal hayatta, kültür ve zihniyet dünyasında çok girift tesirleri olan söz konusu kavramlar aynı zamanda tarihe ait kavramlar olduğu için işin içine bir de tarihilik boyutu ve onun esrarlı yansımaları girer. Çünkü bu mefhumların her birinin tıpkı milletler gibi tarihleri vardır. Tarihilik boyutu devreye girdiğinde ise kavram ait olduğu cemiyete göre bir orijinallik kazanır.

